

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Den romantiske skole i Tyskland (1873)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 471. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992356557936/facsimile.pdf> (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

ældre, og naar han senere hen svang sig op til de højeste Stillinger og levede i de højeste Samfundskreise, saa skyldte han ikke sin Fødsel Noget, men sin Dygtighed Alt. Han studerede i Königsberg, lagde sig med stor Alvor efter Kants Filosofi og stod som sværmerisk Yngling i et inderligt og platonisk Forhold til en ung ulykkelig Kone Elisabeth Graun. 1786 kom han til Berlin, fik en Ansættelse først som Gehejmeseekretær, saa som Krigsraad, og giftede sig af ydre Hensyn med Datteren af en Finansraad. I Berlin styrtede han sig i en endeløs Række af tøjlesløse Udsvævelser og deltog i alle de jammerlige Glæder, som dyrkedes ved Hoffet, «hvor en modbydelig Blanding af svækkede Syndere og fromladne Bedesøstre omgav den gamle Konge Friedrich Wilhelm II.»

Under dette Levned overrumplede den franske Revolution ham. Dens første Virkning var at tænde en ungdommelig Begejstring i hans Sjæl. «Hvis denne Revolution skulde strande, skriver han, vilde jeg holde det for et af de haardeste Ulykkestilfælde, der nogensinde har ramt Menneskeslægten. Den er Filosofens praktiske Triumf, det første Eksempel paa en Regeringsform, der grundes paa Principer og et sammenhængende System. Den er Haabet og Trøsten overfor saa mange gamle Onder, under hvilke Menneskeheden sukker. Skulde denne Revolution mislykkes, vilde alle disse Onder blive ulægelige. Jeg forestiller mig saa levende, hvorledes allevegne Fortvivlelsens Tavshed til Trods for Fornuften vilde tilstaa, at Menneskene kun kan være lykkelige som Slaver, og hvorledes alle store og smaa Tyranner vilde benytte sig af denne frygtelige Tilstaaelse til at hævne sig for den Skræk, som den franske Nations Opvaagnen har indjaget dem.»

Men snart bragte de Rædsler, den franske Revolution førte med sig, ham til ganske at skifte Standpunkt. Han blev pludseligt den ivrigste Forfægter af den gamle Tid. Kampen imod den offentlige Menings Overmagt, «mod Daarskaben, der gaar i Horder», blev hans Livsopgave. Han var ikke i Stand til i den franske Revolution at se det nødvendige Resultat af Aarhundreders Uret og Gæring, han indbildte sig, at det var Overmaalet af kold Forstandskultur, af Oplysning, der var Aarsag til Lovløsheden. Dette er et sandt romantisk Træk.

Vistnok laa der noget af virkelig Udvikling hos ham til Grund for Forandringen. «Menneskerettighederne», som han i

sin første Afhandling: *Om Rettens Oprindelse og øverste Principer* varmt havde forfægtet, synes ham nu kun som «elementære Forstudier» at kunne være af Betydning for Statsmanden. Læren om disse Rettigheder forekom ham, med Hensyn til Statskunsten, kun at være hvad den matematiske Lære om Skytset er for Bombekastningen. Og langsomt uddannes nu den indskrænkede Anskuelse hos ham, at ikke Folket men Regeringen er Hovedkraften i Statslivet. Folkets Medvirkning under Lovgivningen betragtes af ham som en blot Form, og Friheden skrumper ind til en frisk, glad Lydighed.

Under Omgang med Wilhelm v. Humboldt og under Indtryk af Tidens æstetiske Ideer om harmonisk Privatliv og Statsliv, mildnes dog atter denne Ophidselse, og nu bliver den engelske Forfatning hans Ideal. Da Fr. Wilhelm III bestiger Tronen, lader Gentz sig endog heerive til at indlevere et Sendebrev til Majestæten, i hvilket han med varme Ord opfordrer ham til at indrømme Pressefrihed — Pressefrihed, der af ham selv ikke mange Aar efter betegnes som Ophavet til alt Ondt. Den fyrstetro Goethe var højst forbavset over dette Forsøg paa ligesom at ville «aftrødse» sin Suveræn Noget, og da Kongen slet ikke paaagtede Brevet, lod Gentz det hurtigt falde og sørgede kun for at bringe det i Forglemmelse. Fra nu af er det, at han bliver betalt af den engelske Regering; han sælger sig just ikke, men han bliver regelmæssigt og rundeligt betalt, lønnet for sin politiske Virksomhed i England's Interesse. Og han behøvede Penge. Han spillede højt og levede i stadigt forviltret Samliv med Skuespillerinder og Danserinder under uophørlig Nattesvir. Derimellem kom stærke Anfald af Følsomhed og, som han skriver, «et halvt, vel behageligt, men dog udskejende Liv» med hans egen Kone. April 1801 noterer han i sin Dagbog: «Dyb Rørelse over en Hunds Død.» Under en Rejse til Weimar, hvor han træffer alle Tidens poetiske Storheder, lærer han Digterinden Amalie v. Imhof at kende, fatter en lidenskabelig Kærlighed til hende og samtidigt de bedste Forsætter om at forbedre sit Levned. Men neppe hjemkommen til Berlin skriver han: «Virkning af Forsætterne i Weimar. 23. December tabte jeg Alt, hvad jeg havde, i Lykkespil.» Han skriver endnu nogen Tid Breve paa seks til otte Ark til Amalie v. Imhof, saa bliver han rasende forelsket i Skuespillerinden Christel Eigensatz og glemmer Alt derover: Nu er det det fuldstændige Delirium, hedder det paa Fransk i Dag-